JIŘÍ RUML

POZNATEK ČÍSLO 1

Tramvaj číslo 4 nabitá k prasknutí. Směr Zahradní Město. Jedou spolu už dost dlouho, snad od Železničního mostu, možná i déle. Právě tam na nábřeží se na okamžik zahlédli, ale pak je příval cestujících opět oddělil. Chvíle vzájemného střetnutí pohledů byla krátká; jen se jim oběma zdálo, že se kdysi kdesi viděli.

Na schůzi? Někde v úřadě? Nebo snad na fotbale? Ani jeden si nevzpomněl, ta chvíle na pozdrav nestačila a oni dokonce neměli chuť se pozdravit. Náhodní známí, kteří se možná i spletli. Tolik lidí se navzájem podobá. Praha není vesnice, aby člověk zdravil na potkání.

Každý má dneska svých starostí dost.

Ve Vršovicích se tramvaj trochu uvolnila, seděli však na opačných koncích. Tak dojeli až na sídliště.

Vystoupili spolu, znovu se letmo prohlédli pohledy trochu zmatenými a jako by se podivili. Společně zanadávali na moře bláta za stanicí, ale každý pro sebe a pak se spolu — a přece zvlášť — rychlým krokem vnořili mezi krabice nových domů, jimž se teď říká domov.

Došli až k druhému věžáku a spíše se zvědavostí než se zájmem sledovali, kam půjde ten druhý. Poněkud zrozpačitěli, když seznali, že vstupují do stejných dveří a do jednoho výtahu. Mlčeli už ze zásady. Jeden vystoupil v sedmém, druhý v desátém patře — jako dva cizinci.

Oba bydlí v tomto domě už řadu měsíců, možná i roky. Jezdí stejným výtahem, a když nejede, šlapou stejné schody, ale jsou si cizí.

POZNATEK ČÍSLO 2

Ten dům je jako moře jiných. Možná trochu větší, možná i hezčí než ty, které jsme stavěli ještě před lety.

Dům jako mnoho jiných: široká vstupní hala s nepřehlednými řadami poštovních schránek. Na první pohled velký samoobslužný hotel, hotel bez vrátného.

Kroky se rozléhají. To není dům, nýbrž stereotyp nocležny, kombinát na bydlení. Jakýsi automat, kam vhodíš minci a vypadne člověk.

Kde jsou ty domovy našich dětských let? Šest schodů do přízemí a dvakrát jedenáct do patra. Domy s květinami a třeba i krucifixem, s veselými vzorky maleb. Důvěrně známá zákoutí prvních nesmělých polibků...

A všude okolo bydleli sousedé, i když přímo našimi sousedy nebyli. A co teprve všelijak sešvagřené vesnice, plné tet a strýčků!

Sedm bytů v jednom domě — to je tady jedno patro. Sto čísel ani každá vesnice neměla, tady bydlí pohromadě 98 rodin.

Jména na skříňkách musíš číst hodně zblízka, čísla jsou čitelná už od dveří. Čísla jsou nejen větší, ale i srozumitelnější: tady bydlí pan 15 a paní 21, manželé 33 a vdovec 82... a co ten pes? Ale — 76... krásný chlapeček — 48... dnes prala 42 a dala pak klíč paní 55... Tak nějak by mohl vypadat seznam nájemníků.

Lidé spolu málo mluví, víc píší... podle toho aspoň vyhlíží jejich výtah plný škrábanic a necudných obrázků — v místech, kam snad ani dítě nedosáhne. Je to zvláštní zašifrovaná abeceda tvorů, kteří se zřejmě nedovedou jinak domluvit.

POZNATEK ČÍSLO 3

U kterých dveří zazvonit? Po druhé, po třetí návštěvě domu poznáš, že je to jedno.

Koho tu znáte, s kým se stýkáte? „Tady skoro nikoho neznáme, máme své přátele na Malé Straně... na Kačerově... na Letné..."

Podle toho, kde dříve bydleli.

Ale přece snad aspoň soused v patře...? „Je tu jedna paní průvodčí, co vozí někdy dětem dárečky a na velikonoce jim peče beránky... a dole pod námi bydlí jeden instalatér, občas něco spraví..."

To jsou poznání příjemná, ale řídká. Jinak se tu lidé „sbližují", jen když druhému nevědomky zaplaví byt nebo je pokouše pes ze sousedství.

A co takhle o vánocích, na Silvestra? „Jsme už staří lidé, rádi bychom si s někým posedělí, popovídali, ale nikdo nepřišel..."

A tak jedině létající prskavky kolem oken prozradí, že všude okolo bydlí také lidé. To ve chvíli sváteční. Jinak kolem oken létají hlavně v zimě všelijaké odpadky, což se nejprůkaznějí projeví, jakmile před domem roztaje sníh.

Copak tu opravdu nenajdete s někým společnou řeč? „A kde, prosím vás? Tady žije pohromadě na tři sta lidí, tolik duší ani moje rodná vesnice neměla — a tam byly dva krámy a dvě hospody a holič a trafika, náves, hřiště a sokolovna, později i kino. Co je tady?"

Tady doopravdy není nic z toho, co vyjmenovali, a tak každý žije ve svém moderně (ale tuctově) zařízeném bytě jako v ulitě. Má své knihovny a křesla, svůj televizor a radiopřijímač, svou ledničku a vysavač,

případně své auto a chatu. Tady pouze přespí na své válendě, ráno se hodinu dvě kodrcá do zaměstnání, večer zpátky, dojde do samoobsluhy, pokud raději nenakoupil ve městě, a zavře se ve svém bytě č. 1 až č. 98.

POZNATEK ČÍSLO 4

Mají něco společného tito lidé druhé poloviny dvacátého století? Jistě — například pohled z okna: na jednu stranu do přírody, kde široko daleko není strom; na druhou do stavebnice stejně bydlících bytostí, jejichž domy už dnes nemají nejkrásnější fasády, byť nejsou příliš staré; na třetí do věžového dvojníka, kam téměř doplivneš; na čtvrtou stranu do kouře tří komínů balené centrály, která vydává nejen teplo, ale i táhlý monotónní zvuk vyšších poloh, schopný po čase přivést člověka labilních nervů na psychiatrii.

Mají uvnitř bytů společnou vzduchotechniku, které chybí právě ta technika, aby mohla odsávat výpary a vyměňovat vzduch. Společné výtahy, které „v důsledku sedání domu" řadu měsíců vzdorovaly a tím ve vyšších patrech věznily lidi po infarktu a sužovaly ty před infarktem. Lidé počítali schody s přesvědčením, že vícepodlažní domy jsou výmyslem ďábla za lidské hříchy.

Počítali je — ty schody — denně několikrát, neboť

chodili do práce a z práce, nosili ven odpadky (možná, že v té době se je naučili házet z oken), protože tu není společná šachta uvnitř domu, museli denně nakupovat, jelikož skříňky na denní rozvoz potravin, umístěné s poštovními ve vstupní hale, jsou pro kočku. Kdo by se namáhal rozvážet zboží, když mezi dvěma sídlišti „zřídili krásné moderní obchodní centrum", kde pak svorně stojí ve frontě, kdo si kupuje housku i kdo dělá týdenní nákup. Ten druhý musí ovšem vystát front několik — na košíky, na pečivo, na maso, na uzeniny a sýry, na zeleninu a ovoce, na odběr prázdných lahví, na pokladnu. Každou zvlášť, čemuž se říká výhoda moderního prodeje.

Kolik povídal ten nájemník, že u nich na vesnici měli krámů? „Dva krámy, dvě hospody a trafiku..." Tady jsou stovky takových vesnic pohromadě na jedno obchodní centrum. Zahradní Město má dnes na 30 000 obyvatel, a to je velikostí slušné okresní sídlo.

Ještě není konec „společnému": Společně stojí frontu na jediné poště (zvláště začátkem měsíce, kdy každé dítě školou povinné platí samo obědy společného stravování v družině), neboť se tu navíc ukládá každá doporučená zásilka a do schránek v domě se strkají lístky „nebyl jste doma — dostavte se".

Zní to všechno trochu neuvěřitelně a trochu bolestínsky. Jak pro koho. Ovšem, když vám začnou líčit, jak obtížně se tu shání pomoc v případě úrazu či požáru a jak zoufale jeden budoucí otec očekával sanitku pro odvoz rodičky k „radostné události", máte dojem, že zdejší lidé žijí daleko za polárním kruhem. Tady totiž není telefon, kromě dvou veřejných automatů, které téměř automaticky nefungují.

Zdánlivě všechno hovoří pro stmelení kolektivu, který je vystaven nepřízni osudu. Možná zpočátku, kdy ještě mnozí věřili ve společnou sílu, ale zeď nevšímavosti a nepochopení i nemohoucnosti se postupně měnila víc a víc v zeď nářků. Lhostejnost jiných k jejich strastem je samé učila lhostejnosti. Uzavřeli se sami do sebe, do svých bytů. Stáhli se do ulit.

A když jednoho dne na sídlišti kradli pobertové cizí auto, dívala se na ně z okna sousedka právoplatného majitele zcela nevšímavě: „Moje auto to přece není...!"

Nenajde se nikdo, kdo ten začarovaný kruh rozrazí? „Podívejte, pane redaktor, to dřív já rozrazím vokno a skočím z třináctýho patra na ulici."

Neříkala to příliš rozčileně, spíše apaticky. Jako by si uvědomovala, že ani potom by si sousedé nezapamatovali její jméno. Byla by to stále jen „ta, co skočila z okna". A zdejší ulice by podle toho dostala možná i název, protože dodnes má dům pouze popisné číslo.

POZNÁVACÍ ČÍSLO 5

Má vůbec cenu o tom psát? „Stejně se žádná náprava nastane. Co my jsme se už naběhali a nic to nebylo platné."

Skutečně se tím zabývali lidé příslušní a odpovědní, ale bez výsledku. Poslanci intervenovali a místo účtů svým voličům skládali funkce nadřízeným orgánům, z nichž každý byl nemohoucí a žádný všemohoucí.

A přece! „V západním sídlišti mají všechno. Cesty upravené, dopravu lepší, na poštu blíž, budou mít polikliniku, hřiště, tělocvičnu..." Prý proto, že tam bydlí náměstek primátora.

Zaklepal jsem u předsedy příslušného obvodu. Má těch duší na starosti trochu víc, celkem 160 000, ale snad poradí nebo aspoň povzbudí.

„Jaképak má obvod pravomoci?" ptal se příchozího a sám si odpovídal: „Pokud jde o investiční výstavbu a výstavbu sídlišť, pouze takové, že záměry ve vybavenosti se konzultují s ONV. Přitom ovšem je vybavenost dána celostátními normami. Nepřísluší nám vyjadřovat se k architektuře, která je v pravomoci orgánů NVP. Nemáme také přímý vliv na dokončení sídlišť, neboť generálního investora ani stavební organizace neřídíme. Máme právo spolu s občany »tlačit« tyto orgány a podniky k tomu, aby prováděly výstavbu takovým způsobem, který by v co nejmenší míře znepříjemňoval život občanů.

Obvod má 4500 žadatelů o byty. Kterýkoli z nich by se rád dostal na jakékoli sídliště," říká předseda, „i na takové, kde nejsou lidé spokojeni s podmínkami, které normální a standardní život nezabezpečují. Avšak až by tam byl, pod vlivem těchto podmínek byl by stejně kritický jako dnešní občané na tomto sídlišti."

Řeči o náměstkovi primátora zná a považuje je za nespravedlivé a neoprávněné. „Tyto názory vyplynuly z toho, že sídliště Zahradní Město-Západ, jehož bytová výstavba byla započata později než ve východní části, a to o rok, mělo zakončené sadové a terénní úpravy i komunikace. To ovšem nebylo z žádného podnětu náměstka primátora, ale proto, že nová stavební organizace Inženýrsko-průmyslové stavby, která byla převedena na pomoc Praze, odmítla převzít práce na východní části sídliště proto, že tam už byly tyto práce započaté a nedokončené. IPS chtěly zahájit svoji práci na takovém sídlišti, kde by mohly začít úplně samostatně bez předchozích zásahů jiné stavební organizace. Takovým staveništěm bylo právě Zahradní Město-Západ."

Třenice východ — západ (pouze v Zahradním Městě, nikoli ve světovém měřítku) zmírní snad příslib nového obchodu, restaurace, kina a sadových úprav na východě i vidina budoucího příměstského rekreačního střediska a nových investic v oblasti hostivařské přehrady. A podle názoru předsedy ONV i vytvoření jediného volebního obvodu pro celé Zahradní Město.

„Je třeba chápat," vysvětluje předseda, „že obě sídliště, Zahradní Město Východ i Západ jsou pojímána v plánu investiční výstavby jako jediné sídliště, neboť na sebe bezprostředně navazují, a jakákoli občanská vybavenost vyššího typu (obchodní dům, kino) bude sloužit jak pro východní, tak pro západní část."

Ale lidé už jsou takoví, že po zkušenostech mají větší důvěru v to, co je, než v to, co bude. Ne vždy všechno slibované se stalo skutečností. Je možné si myslet, že lidé jsou nevděční, ale nelze zazlívat právě jim, že je tomu život naučil. Ten občánek, který tu za tak dramatických okolností spatřil světlo světa, se jako lhostejný nenarodil. Tím se až postupně může stát, jestli...

Poznatek příliš vážný, ale koneckonců je to i symptom doby, v níž uprostřed srdce republiky rostou domy plné cizinců.